

Лариса НАЛИВАЙКО

професор кафедри
загальноправових дисциплін,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

Анна ХИРСА

студентка ННІ права
та інноваційної освіти

*(Дніпропетровський державний
університету внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)*

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ І СВОБОД ОСОБИ

В системі основ конституційного ладу стаття 3 Конституції України визначає права та свободи людини - найвищою цінністю. Правова та соціально держава керується принципами справедливості, законності, демократичності, забезпечує природні та позитивні права і свободи людини і громадянина. Конституційна скарга є результатом вдосконалення та розвитку конституційного правосуддя. Інститут конституційної скарги потребує досліджень адже виникають питання в проблемах правового регулювання, правозастосовчої та судової практики.

Конституційну скаргу досліджували в своїх роботах такі вчені як М. Гультай, О. Петришин, Ю. Барабаш, С. Серьогіна, І. Бодрова. Особливе місце в системі судоустрою відведено конституційному, що зумовлено особливим характером Конституції як джерела права. Особливість положень Конституції як джерела права досить яскраво проявляється при розгляді такого поняття, як конституціоналізм, що позначає певний стан політико-правової системи держави, викликаний закріпленням деяких правових норм у Конституції та їх безпосередня дія.

Важливою складовою національного механізму захисту, є захист прав і свобод людини, який здійснює Конституційний Суд України, а саме така важлива процесуальна форма, яка дає можливість скористатися зазначеним засобом захисту свого права, як подання конституційної скарги. Діяльність Конституційного Суду України розкриває конституційну природу прав людини, навіть не закріплених у Конституції, тим самим на практиці їм надаються якості основних прав і свобод.

Становлення інституту конституційної скарги, стає новою формою звернення до КСУ після конституційної реформи щодо правосуддя 2016 року. Конституційна скарга як інститут була запроваджена в Україні через

прийнятті зміни щодо правосуддя до Конституції України [1]. Конституційною скаргою є подане до Суду письмове клопотання щодо перевірки на відповідність Конституції України (конституційність) закону України (його окремих положень), що застосований в остаточному судовому рішенні у справі суб'єкта права на конституційну скаргу (ч.1 ст.55) [2].

І. Яценко зазначає, конституційну скаргу можна вважати одним із інструментів безпосереднього впливу особи на відновлення балансу в системі стримувань і противаг [3, с. 119].

Дієвим інструментом збалансування трьох гілок влади є безпосередня участь у формуванні правової політики держави через участь у нормотворчості у разі виявлення в законах неконституційних положень.

Найкращий етап розвитку чинної державної моделі державних конституційних скарг, яка передбачає права громадян України, іноземців, осіб без громадянства та юридичних після використання всіх національних засобів правового захисту подати скаргу до Конституційного Суду України на українське законодавство та інші нормативно-правові акти Верховної Ради України, поведінку Президента України та Кабінету Міністрів України, конституційність правових актів у вільній справі [4].

Функціонування інституту конституційної скарги доповнює зміст принципу прямої дії норм Конституції України, оскільки гарантує скаржникові захист прав і свобод безпосередньо на підставі конституційних норм і тоді, коли був застосований закон, який цим нормам суперечить. Внаслідок цього суб'єкт права на конституційну скаргу може усвідомити цінність конституційних положень у сфері основоположних прав, почувавши себе у правовій безпеці, навіть якщо було ухвалено неконституційний законодавчий акт [4].

Отже, запровадження інституту конституційного звернення покликане вдосконалити правову систему України. Для осіб, щодо яких суд застосував неконституційне рішення, відновити справедливість до конкретного випадку, надають досить широкі можливості для захисту гарантованих Конституцією України прав людини.

1. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 № 1401-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016, №28, ст.532

2. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.

3. Яценко І. С. Конституційна скарга як елемент реалізації системи стримувань і противаг: на прикладі Республіки Польща. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2013. № 10. С. 104–109. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/803>.

4. Гультай М.М. Конституційна скарга у механізмі доступу до конституційного правосуддя: курс лекцій. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 269 с.